

Referanser: KR 12/08, KR 52/05,

Saksdokumenter:

KR 30.1/11	Nasjonalkirkelig utvalg for pilegrimsarbeid, brev av 09.10.2007.pdf
KR 30.2/11	Etablering av midlertidig nasjonalt pilegrimssenter i Trondheim, brev av 12.01.2011.pdf
KR 30.3/11	Referat fra og momenter fra møte 31.01.2010 i KR.doc
KR 30.4/11	Utkast til mandat
KR 30.5/11	Notat til møte 03.12.2010

Opprettelse av nasjonalt kirkelig pilegrimsutvalg

Sammendrag

Nidaros bispedømmeråd utfordret i brev 9. oktober 2007 Kirkerådet om å oppnevne et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg med sekretariat lagt til Nidaros bispedømme. Kirkerådet behandlet utfordringen fra Nidaros bispedømmeråd på sitt møte 11.-13. februar 2008 og var positiv til at det etableres et nasjonalkirkelig utvalg for pilegrimsarbeid (NKPU).

Det har vært avholdt konsultasjoner med bispedømmerådene både i august 2009 og januar 2011 for å drøfte saken i lys av den utvikling som har skjedd og de prosjekter som er igangsatt, bla. med opprettelse av Nidaros Pilegrimsgård, de fem regionale pilegrimssentrene som kom i 2010 og Nasjonalt Pilegrimssenter (NPS) som er under etablering 2010/2011.

Det er et forholdsvis samstemt ønske om å få etablert et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg, men at dette bør sees i lys av de oppgaver som NPS har og hvordan disse er tenkt ivare tatt og organiseringen av disse.

Det foreslås at den videre konkretiseringen av NKPU skjer i samråd med NPS med sikte på å finne en modell som er tjenlig både for kirken sentralt, for bispedømmerådene og for samarbeidet med NPS.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet ber administrasjonen arbeide videre med etablering av et Nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg (NKPU).
2. Utvalget bør ha representanter fra Kirkerådet, bispedømmerådene og pilegrimsprestene. Oppnevning av utvalget og utforming av mandat skal skje i kontakt med Nasjonalt Pilegrimssenter (NPS).
3. Kirkerådet inviterer bispedømmerådene m.flere til et årlig møte for å drøfte det kirkelige pilegrimsarbeidet på bakgrunn av erfaringer og utfordringer.

Saksorientering

Bakgrunn

Nidaros bispedømmeråd utfordret i brev 9. oktober 2007 Kirkerådet om å oppnevne et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg med sekretariat lagt til Nidaros bispedømme. Bakgrunnen for dette var at *Pilegrimsutvalget i Nidaros* skulle nedlegges og bispedømmerådets pilegrimsarbeid skulle videreføres i *Nidaros pilegrimsgård*. Bispedømmerådet kom med innspill til organisering, mandat og sammensetning til et slik utvalg, som var utarbeidet av pilegrimsutvalget i Nidaros. Brevet vedlegges.

I brevet heter det:

Nidaros bispedømmeråd har i januar og juni 2007 behandlet spørsmålet om mandat og sammensetning for Pilegrimsutvalget. I vedtaket i sak NBDR 53/07 heter det:

2. *Nidaros bispedømmeråd ber Kirkerådet opprette et nasjonalkirkelig utvalg for pilegrimsarbeid.*
3. *I oversendelsen til Kirkerådet redegjøres det for grunnene til at dette arbeidet nå bør gis en tydelig nasjonal forankring. Innspill til mandat, sammensetning og arbeidsform følger saken ved at Pilegrimsutvalgets vedtak oversendes som et saksdokument.*
4. *Nidaros bispedømmeråd forutsetter at sekretariatet for utvalget legges til Nidaros og vil for egen del gjerne komme tilbake med forslag til medlemmer i et nasjonalkirkelig utvalg.*

Kirkemøtet 2002 drøftet Den norske kirkes relasjoner i en europeisk kontekst "*for å gi impulser til en klarere europeisk interesse og forpliktelse*". I komiteens merknader til vedtaket står det (sak KM 10/02):

"Den nye interessen for pilegrimsvandring som vi har sett i Norge de senere årene, henger sammen med en bevegelse i hele Europa hvor gamle tradisjoner revitaliseres og nytolkes. Den norske kirke kan samarbeide med kirker i Europa om å legge til rette for pilegrimsvandring på tvers av landegrensene".

Synspunktene ble stadfestet av Kirkerådet som i sak KR 52/05 forankret pilegrimsarbeidet som noe mer enn et regionalt kirkelig arbeid:

"Kirkerådet vurderer det pilegrimsarbeid som er forankret i Nidaros som noe mer enn et regionalt kirkelig tiltak. Det helhetskirkelige perspektiv ved virksomheten vil kunne styrkes gjennom etablering av Nidaros Pilegrimsgård"

Vedtaket i samme sak uttrykker også at Kirkerådet ser det som viktig å:

"..... å styrke pilegrimstradisjonen og spiritualiteten knyttet til denne. Dette er en spiritualitet som i dag utfordrer og beriker hele vår kirke."

Nidaros biskop/bispedømmeråd hadde allerede i 1992 etablert arbeidsgruppen *Pilegrimsvandring i vår tid*. Arbeidsgruppens mandat var formulert slik:

Arbeidsgruppen skal:

- være opptatt av å levedegjøre og spre kunnskap om pilegrimstradisjonen og profilere pilegrimsbegrepet inn i vår tid.
- fungere som et koordinerende organ mellom ulike grupper og miljøer i Den norske kirke som arbeider med å fornye pilegrimstradisjonen. I den sammenheng er det viktig å ivareta Olavsarvens økumeniske perspektiv.
- samarbeide med aktuelle samarbeidspartnere på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå, samt andre aktuelle samarbeidspartnere.
- Søke å fremme samarbeid mellom aktuelle samarbeidspartnere i kirke og samfunn.

Arbeidsgruppen hadde deltakere med tilknytning til flere av ledene gjennom Nidaros bispedømme. Sentralt i arbeidet stod daværende kapellan og senere pilegrimsprest Arne Bakken. Kontakten med Hamar bispedømme ble tidlig etablert, ved at sokneprest – senere pilegrimsprest - Hans Jakob Dahl på Dovre fikk fast tilknytning til arbeidsgruppen.

Dette arbeid ble videreført av *Pilegrimsutvalget i Nidaros* i perioden 1998 -2007.

Kirkerådet behandlet utfordringen fra Nidaros bispedømmeråd på sitt møte 11.-13. februar 2008. Kirkerådet fattet følgende vedtak i sak 12/08:

Kirkerådet er positiv til at det etableres et nasjonalkirkelig utvalg for pilegrimsarbeid, som primært skal ivareta koordinerende funksjoner mellom det regionale pilegrimsarbeidet og de nasjonale og internasjonale, mellomkirkelige interesser og muligheter.

Kirkerådet ber sekretariatet i samarbeid med involverte parter arbeide videre med mandat og sammensetning av utvalget, de økonomiske rammer, plassering m.v. Ikke minst må en se på hvor omfattende en ønsker at dette utvalget skal være mht. oppgaver og tiltak. På bakgrunn av en slik nærmere utredning/avklaring, hvor også forholdet til de andre pilegrimsprosjektene vurderes, vil Kirkerådet ta endelig stilling til saken.

Kirkerådet tok kontakt med bispedømmerådene 8. april 2008 for å få innspill til eventuell etableringen av et nasjonalt pilegrimsutvalg, både med hensyn til mandat, organisering, økonomi, sammensetning og lokalisering. Forslaget om et nasjonalt utvalg ble bifalt fra bispedømmerådernes side.

I perioden 2008 – 2009 foregikk det en rekke prosjekter og utredninger både i kirkelig og departemental regi. Dette bidro til at arbeidet med et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg ble lagt litt på vent.

I 2008-2009 ble *Nidaros Pilegrimsgård* etablert som en stiftelse av bl.a. Nidaros bispedømmeråd, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune og Kirkerådet. I 2007 ble *Pilotprosjektet pilegrimsleden* iverksatt med domprost Knut Andresen som styreleder. Prosjektet skulle avsluttes i 2010. (Rapport, se www.pilegrim.info) I 2008 lanserte også Kultur- og kirke departementet et nasjonalt prosjekt for utvikling av pilegrimstradisjonene, *Pilegrimsmotivet – et nasjonalt utviklingsprosjekt*.

Det ble i august 2009 avholdt en konsultasjon der bispedømmerådene var invitert for å drøfte status og behovet for et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg bl.a. i lys av de prosjektene som var på trappene fra flere departement. Flere av bispedømmerådene la frem ulike tiltak og erfaringer fra sine bispedømmer der både kirkelige, kommunale, kulturminnefaglige, frivillige aktører o.a. hadde etablert prosjekter som en mente burde reflekteres inn i et *nasjonalt* utviklingsprosjekt for pilegrimsarbeidet.

I statsbudsjettet for 2010 ble det lagt inn midler for å få etablert fem regionale pilegrimssenter.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ledet arbeidet med en tverrdepartemental strategi knyttet til den videre satsningen på Pilegrimsleden, der også grunnlaget for et permanent nasjonalt pilegrimssenter inngår. Dette arbeidet vil bli slutført våren 2011.

I løpet av disse årene 2007-2010 er det avholdt en rekke konferanser, kurs og konsultasjoner med fokus om pilegrimsarbeidet.

Nasjonalt kirkelig pilegrimssenter (NPS)

Høsten 2010 fikk Riksantikvaren (RA) i oppdrag å etablere *et midlertidig nasjonalt pilegrimssenter* i Trondheim i 2011. RA innkalte berørte departement, fylkeskommuner, kommuner, regionale pilegrimssentra, bispedømmeråd, Kirkerådet m.fl. til å møte for drøfte en slik etablering. Møtet fant sted hos RA 3.12.2010.

På bakgrunn av møtet sendte RA ut et brev 21.12.2010 til berørte organer. I brevet påpekes tre hovedarbeidsområder (miljø, kirke og næring) og sentrale oppgaver for et nasjonalt pilegrimssenter. Brevet er vedlagt. Det heter bl.a.:

Oppgaver for senteret

Det midlertidige nasjonale pilegrimssenteret har tre hovedarbeidsområder:

- Miljø: Natur, kulturarv, landskap og friluftsliv. Pilegrimsleden som fysisk struktur og kulturminne.
- Kirke: Pilegrimstradisjoner, pilegrimsliv og kirkeliv. Pilegrimsleden som idé.
- Næring: Overnatting, servering, transport og andre tjenester. Pilegrimsleden som ressurs for opplevelsesnæringer og reiseliv.

Senteret vil ha ansvar for "pilegrimssektoren" i hele landet. Senteret skal være det nasjonale knutepunktet for arbeidet med pilegrimsledene. Hovedinnsatsen rettes mot de godkjente pilegrimsledene. Senteret har en viktig koordinerende rolle knyttet til at disse blir forvaltet på en bærekraftig måte.

Sentrale oppgaver for senteret vil være å:

- Videreutvikle og styrke Pilegrimsleden som konsept
- Sørge for god forvaltning av de godkjente ledene
- Følge opp kommunenes arbeid med grunneieravtaler, skjøtsel og merking
- Stimulere til økt bruk av leden – vandringer, andre aktiviteter og næringsvirksomhet langs leden
- Bidra til god informasjon og markedsføring, herunder ansvar for nettstedet www.pilegrim.info
- Koordinere arbeidet ved de regionale pilegrimssentrene
- Følge opp og utvikle nasjonale og internasjonale kontakter og nettverk

Viktige samarbeidspartnere for senteret er kommunene, fylkeskommunene, bispedømmene, de regionale pilegrimssentrene, Nidaros Pilegrimsgård, grunneiere, næringsutøvere og frivillige.

Det er behov for en strategi for det midlertidige nasjonale pilegrimssenteret og en nærmere presisering av hvilke roller og oppgaver senteret skal ha. Dette arbeidet må sees i sammenheng med det tverrdepartementale strategiarbeidet.

Det er meget viktig å få til et godt samarbeid og en ryddig ansvars- og oppgavedeling med Nidaros Pilegrimsgård. Riksantikvaren har innledet dialog med Pilegrimsgården om dette. Pilegrimsgården driver blant annet utviklingsarbeid forankret i Olavsarven, arrangerer faglige konferanser og vandringer, har ansvaret for mottaket av pilegrimer i Nidaros og har et omfattende kontaktnett nasjonalt og internasjonalt. Pilegrimsgården fyller dels rollen som regionalt pilegrimssenter i Nidaros, som FAD påpeker i budsjettproposisjonen for 2011. Men Pilegrimsgården har også oppgaver og kompetanse utover det, og det er på disse feltene det er behov for avklaringer mellom Pilegrimsgården og senteret.

Styringsgruppen i Nasjonalt Pilegrimssenter hadde sitt første møte 15. febr. 2011 for å drøfte organisasjonsplan, styringsgruppens sammensetning, opprette et arbeidsutvalg, samt drøfte plan og strategi for arbeidet.

Som leder av styringsgruppen har RA oppnevnt Knut Andresen. Ass. direktør i Kirkerådet er oppnevnt som nestleder.

Nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg (NKPU)

Kirkerådet inviterte alle bispedømmerådene til et nytt møte 31.01.2011 for å drøfte behovet for å etablere et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg i lys av den utviklingen som hadde skjedd innen pilegrimsarbeidet.

Alle bispedømmeråd unntatt Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland deltok med 1-4 representanter. Dessuten var styreleder i NPS, Knut Andresen, invitert til å orientere om etableringen av NPS. Møtet ble orientert om status i pilegrimsarbeidet i de enkelte bispedømmer, og kom med signaler om det videre arbeidet mht. oppgaver og organisering. Innspillene som kom gikk tydelig i retning av at det bør etableres et NKPU så snart som mulig. Referat og momenter fra møtet vedlegges.

Vurderinger

Det er flere spørsmål som må avklares i forbindelse med etablering av et nasjonalkirkelig utvalg, jf referatet fra møte med bispedømmerådene 31.01.2011.

Det gjelder bl.a.

- hvilke hovedoppgaver skal utvalget ha?
- hvordan skal det organiseres?
- hvor bør et evt. sekretariat ligge?
- hvilke rolle skal det ha i forhold til NPS?
- hvilken rolle skal det ha i forhold til de regionale pilegrimssentra, og ikke minst Nidaros Pilegrimsgård?
- Bør NKPU være et organ for Den norske kirkes organer, primært for bispedømmerådene og den kirkelige koordineringen, eller bør det være økumenisk?
- Økonomi

Forholdet NKPU og NPS

Mange av disse spørsmålene henger nøye sammen med etableringen og profileringen av NPS og må avklares i samarbeid med det nasjonale senteret,

Oppgaver - organisering

Et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg må etableres i forståelse med NPS som har "kirke" som ett av sine hovedarbeidsområder, der følgende temaer er nevnt: pilegrimstradisjoner, pilegrimsliv og kirkeliv og pilegrimsleden som idé.

I et utkast til mandat for NKPU som ble lagt frem på møtet med bispedømmerådene 31. januar 2011 var formålet formulert slik: "Formålet med utvalget er å drøfte kirkelige utfordringer og mål for pilegrimsarbeidet og legge planer for dette. Fokus skal ligge på den kirkelige og innholdsmessige profileringen av pilegrimsarbeidet".

I dette arbeidet vil **pilegrimsprestene** inneha en viktig rolle både i forhold til NPS, de regionale sentra, som foredragsholdere ved kurs og konferanser, og ikke minst som de som tar imot pilegrimsvandrere, som er medvandrere, som utformer opplegg, meditasjonsopplegg, liturgier osv.

Dette er et arbeid som blir ivaretatt i nær kontakt med de regionale sentre, kontaktmøter mellom pilegrimsprestene osv, men det kan være behov for et nasjonalkirkelig utvalg som kan være med på å videreutvikle slike opplegg. Men det synes heller ikke å være noe til hinder for at dette kan gjøres innen rammen av NPS. Muligens vil NPS bli organisert med tre seksjoner eller utvalg, hvor

- miljøavdelingen arbeider med pilegrimsleden som fysisk struktur og kulturminne,
- næringsavdelingen arbeider med pilegrimsleden som ressurs for opplevelsesnæringer og reiseliv og
- kirkeavdelingen arbeider med pilegrimsleden som idé.

Organiseringen og profileringen av NPS vil vise om det vil være behov for eller ønskelig med et eget nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg. Foreløpig kan det derfor være grunnlag for å vurdere dette i relasjon til den hovedprofil som NPS får, og om NPS vil se det som ønskelig at det etableres et eget NKPU. Det vil også ha sammenheng med hvem som oppnevnes til å ivareta den kirkelige delen innen NPS og om dette vil ansees som tilfredsstillende i forhold de oppgaver som vil være viktige for NKPU å vektlegge.

I sakdokumentene til møte i styringsgruppen for NPS 15.02.2011 var det foreslått å opprette en del prosjektgrupper, bl.a en for kirke, og her tas opp relasjonen til NKPU. Det pekes på flere modeller for samarbeid:

1. NPS ivaretar sekretariatsansvar for dette nasjonale utvalget
2. Kirkerådet har sekretariatsansvar for det nasjonale utvalget og NPS blir representert i eller har møterett i utvalget.

Det er viktig å finne frem til ordninger hvor det unngås å falle i tre grøfter: a) at det kirkelige utvalg blir en "alternativ" struktur i forhold til NPS, eller b) at balansen svekkes mellom de tre ben NPS skal stå på: miljø, kirke, næring, eller c) at det skjer "dobbeltarbeid".

Kirkerådet er enig at en må unngå å falle i noen av disse grøftene.

Dette vil også ha sammenheng med de behov de bispedømmerådene har som i dag ikke er en del av de regionale pilegrimssentrene. Videre vil den rolle NPS vil ha eller vil få i forhold til andre trossamfunn og i økumenisk sammenheng ha betydning. Det vil være naturlig at NPS – kirke ivaretar en del av de økumeniske relasjoner bla. i tilknytning til det europeiske pilegrimsarbeidet.

Kontakten med det **europeiske pilegrimsarbeidet** bør i hovedsak ivaretas av eller koordineres av NPS. I noen grad vil det være naturlig at de respektive trossamfunn ivaretar kontakten med sine europeiske søsterkirker, men dette vil i noen grad også skje innenfor et økumenisk kontaktarbeid.

Det bør også kritisk vurderes hvor mye organisering som er nødvendig utover NPS og de regionale sentrene. En ser nå at disse sentra og andre bispedømmer med pilegrimsarbeid, inviterer til ulike konferanser og konsultasjoner. Alle vil profilere seg og spille en rolle uten av disse rollene er avgrenset i forhold til hverandre. Behovet for koordinering og erfaringsutveksling vil derfor være påkrevd i denne etableringsfasen, også på en slik måte at de enkelte sentra får anledning til å utvikle sin profil, for eksempel i relasjon til ulike pilegrimstradisjoner.

NKPU kan enten etableres som et **fagutvalg** under Kirkerådet, som Kirkerådet oppnevner evt. etter kontakt med bispedømmerådene, med noen personer med kompetanse og erfaring innen pilegrimsarbeid, bl.a. noen pilegrimsprester og i tillegg noen personer fra bispedømmerådene. Det vil også være aktuelt at NPS er representert eller har møterett i utvalget.

Et slikt fagutvalg vil kunne videreutvikle og profilere kirkens pilegrimsarbeid, koordinere og ivareta Den norske kirkes kontakt med det offentlige og foreslå prioriteringer og tiltak overfor NPS.

Økonomiske/administrative konsekvenser

De økonomiske og administrative konsekvensene av å etablere et nasjonalkirkelig pilegrimsutvalg vil være beskjedne, dersom det kun legges opp til noen møter og en større samling hvert år.

Om sekretariatet skal legges til NPS eller til Kirkerådet, vil ikke medføre vesentlige ekstra utgifter. Det forventes at deltagerne betaler egne reise og eventuelle oppholdsutgifter.